

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Інститут філології

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ ДО АСПРАНТУРИ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 10.02.17 – «ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ І
ТИПОЛОГІЧНЕ МОВОЗНАВСТВО

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою Інституту філології
Протокол №9 від 23 квітня 2012 р.
Обговорено і затверджено кафедрою
загального мовознавства та класичної філології
Протокол № 8 від 16 березня 2012 року

Київ - 2012

1. Порівняльно-історичне мовознавство.

Порівняльно-історичний метод як сукупність прийомів дослідження мовного матеріалу в історичному розвитку з метою встановлення споріднення або неспоріднення мов. Прийом порівняння і його використання у мовознавстві. Системне вивчення мовних фактів і явищ. Фонетичні та морфологічні відповідності між спорідненими мовами. Успадковані та набуті подібності (мовні родини та мовні союзи). Принцип регулярності фонетичних змін у порівняльно-історичному мовознавстві. Абсолютна та відносна хронологія мовних фактів. Метод глотохронології М.Сводеша. Реконструкція незасвідчених мовних явищ (байка праїндоевропейською мовою, складена А. Шлейхером). Порівняльно-історичне мовознавство та генеалогічна класифікація мов народів світу. Основні мовні родини. Недоліки порівняльно-історичного методу.

Порівняльно-історичне мовознавство як одна із науково-дослідницьких лінгвістичних програм. Виникнення порівняльно-історичного мовознавства на початку XIX століття. Перше покоління компаративістів (Ф.Бопп, Р.Раск, Я.Грімм, В.фон Гумбольдт). А.Шлейхер і теорія родовідного дерева індоєвропейської родини мов. Критика теорії родовідного дерева Й.Шмідтом і “хвильова” теорія. Порівняльно-історичне мовознавство і Ф. де Соссюр. Розвиток компаративістики у XX столітті. Ларингальна теорія. Методика внутрішньої реконструкції. Погляди М.Трубецького щодо індоєвропейської проблеми. Критика компаративізму М.Я.Марром. Порівняльно-історичне мовознавство інших мовних родин.

Порівняльно-історичне мовознавство на сучасному етапі. Підтвердження ларингальної гіпотези даними хетської мови. Глотальна теорія Т.Гамкрелідзе та В.Іванова. Дискусійні проблеми сучасної компаративістики. Проблеми історичної семантики. Теорія лексичних полів. Мовна реконструкція і проблема давньої культури праїндоевропейців та їх менталітету. Нові підходи до порівняння мовного матеріалу різних мовних родин. Спроби подолання обмежень порівняльно-історичного методу. Внесок українського вченого О.С.Мельничука. Ностратична теорія.

Прамова і прабатьківщина європейців. Осідлий і кочовий спосіб життя і причини міграції індоєвропейців. Проблема прабатьківщини окремих мовних груп індоєвропейської родини. Мовознавство і археологія (слов'яни і трипільська культура). Проблема прабатьківщини слов'ян (вісло-одерська, дніпровсько-поліська, сердньодунайська гіпотези. Різні гіпотези прабатьківщини індоєвропейців (азіатська, європейсько-азіатська, європейська гіпотези та відповідні аргументи: аргумент назви солі, назв пір року, ботанічних назв, аргумент лосося). Північно-причорноморська (скіфська) гіпотеза прабатьківщини індоєвропейців, археологічні документи. М.Гімбутас. Гіпотеза Т.Гамкрелідзе та В.Іванова, яка побудована на мовному матеріалі. Передня Азія як прабатьківщина індоєвропейців, Північне Причорномор'я як “вторинна” прабатьківщина індоєвропейців.

Балканська гіпотеза І.Дьяконова. Прабатьківщина ностратичних мов. Прабатьківщина людської мови. Ностратична теорія.

Структура праїндоевропейської прамови з погляду порівняльно-історичного мовознавства. Фонетична система праїндоевропейської мови. Вокалічна підсистема: прості голосні, дифтонги, носові і плавні у вокалічній функції. Ларингальна теорія. Підсистема приголосних. Сонанти у консонантній функції. Зімкнені приголосні. Щілинні приголосні. Проблема напівголосних. Глотальна теорія. Реконструкція наголосу праїндоевропейської мови.

Морфонологічна проміжна система. Чергування звуків у прамові та в давніх індоєвропейських мовах. Вокалічні альтернації, аблаут (апофонія), якісні і кількісні чергування. Причини апофонії. Консонантні альтернації найдавнішого періоду.

Морфонологічна підсистема лексико-семантичної системи праїндоевропейської мови, її флексійно-синтетичний характер. Коренева гіпосистема. Тематичні і атематичні основи. Деривативна гіпосистема. Проблема частин мови.

Ім'я і його словозміна. Іменник, категорія роду в прамові. Категорія числа. Категорія відмінка. Відміни іменників. Парадигми відкритої і закритої флексії. Словотвір іменників, композити. Прикметник, його ступенювання, суплетивні форми ступенювання прикметників. Числівники кількісні і порядкові. Займенники: особові, присвійні, вказівні, питальні, неозначені, відносні. Артикль як частина мови, що виникла після розпаду праїндоевропейської мови.

Дієслово та його словозміна. Граматичні категорії дієслова. Категорія виду (завершений, незавершений та одноразовий). Категорія способу (імператив та неімперативи: дійсний, умовний, бажальний). Категорія часу. Категорія діатези (стану): актив і медіо-пасив. Категорія особи, особові закінчення дієслів. Категорія числа. Дієслівні основи. Словотвір дієслів.

Незмінювані слова.

Синтаксична система праїндоевропейської мови. Проблема її реконструкції з погляду “скептиків” і “оптимістів”. Іменна група в індоєвропейській прамові. Іменні і дієслівні речення. Питання про існування ергативної конструкції. Складне речення. Паратаксис і гіпотаксис. Засоби поєднання сурядних і підрядних речень. Проблема існування в прамові абсолютних конструкцій з дієприкметниками та інфінітивами.

Поліномічна проміжна система праїндоевропейської мови. Проблема реконструкції семантичної структури слів прамови. Назви явищ фізичного світу, основні природні стихії, небесні світила, атмосферні явища, рослинний світ, назви диких тварин, птахів, комах, назви свійських тварин, назви людини, її тіла та окремих його частин, лексика організації людини і суспільства, лексика побуту і виробництва, назви трудових дій, назви виміру часу, назви, пов'язані з духовним світом праїндоевропейців.

Проблема діалектної диференціації праїндоевропейської мови. Поділ індоевропейських мов на мови “кентум” і мови “сатем” і його критика. Погляди А.Мейє, Дж.Бонфанте, Х.Педерсена, В.Макаєва, Є.Куриловича, В.Георгієва на діалектну диференціацію індоевропейських мов. Теорія ареалів М.Бартолі та висунуті до неї доповнення В.Пізани. Використання статистичних методів у розв’язанні проблеми діалектної диференціації індоевропейських мов.

2. Типологічне мовознавство.

Типологія мов як особливий розділ зіставного мовознавства. Структурно-змістова (контенсивна) і функціональна типологія. Типологія семасіологічна і ономасіологічна. Якісна і кількісна типологія. Зіставлення мов на рівні системи, норми і узусу. Рівнева (аспектна) типологія. Ареальна типологія.

Типологія мов і характеристика іноземної мови у зіставленні з рідною мовою. Поняття про мовний тип та тип мови. Різновиди типологічної класифікації мов. Рівні зіставного дослідження мов. Поняття ізоморфізму і аломорфізму. Мовні універсалії. Історія дослідження семантичних універсалій. Історія типологічних досліджень у лінгвістиці. Типологічні концепції Ф.В. Шлегеля і А.В. Шлегеля. Змістовно-типологічна концепція В. фон Гумбольдта. Типологічний аспект глотогонічної теорії Ф. Боппа (“коренева” типологія). Динамічна типологія давніх індоевропейських мов. Генетико-типологічна концепція Г. Штейнталя, М. Мюллера та ін. Генетико-типологічна концепція О.О. Потебні. Дослідження морфологічної будови мов у працях П.Ф. Фортунатова. Модель комплексної типологічної характеристики мов Е. Сепіра. Празька лінгвістична школа і типологія мов (В. Матезіус, В. Скалічка). Фонологічна типологія М.С. Трубецького. Квантитативна типологія мов Дж. Грінберга, Х. Бірнбаума. Контенсивно-синтаксична і категоріальна типологія (І.І. Мещанінов, С.Д. Кацнельсон, О.О. Холодович, Г.А. Клімов). Контенсивно-формальна типологічна концепція (Б.О. Успенський, В.М. Ярцева, Ч. Філлмор, В.М. Солнцев, Т.М. Ніколаєва, М.І. Лекомцева). Генетико-типологічна концепція Е. Кассіра. Діахронічна й історична типологія мов. Етнолінгвістична типологія мов (М.І. Толстой). Соціолінгвістична типологія (У. Стюарт, Д.Х. Хаймз, Х. Клосс, М.М. Гухман, Л.Б. Нікольський, Г.В. Степанов). Історико-типологічні дослідження Л.А. Булаховського, О.С. Мельничука, Ю.О. Жлуктенка, О.Б. Ткаченка. Метод мовних “універсалій” (Л.В. Щерба, Дж. Грінберг, В. Скалічка, Ч. Осгуд). Типи міжмовних лексико-семантичних відношень: еквівалентність, відношення включення, відношення перетину, безеквівалентність. Граматичні, стилістичні та конотативні компоненти (розбіжності) лексичного значення слова. Концепт та аспекти його зіставлення. Мовні картини світу. Багатомовне зіставлення на рівні лексико-семантичних груп. Типи

словосполучень у мовах світу. Критерії виділення словосполучень. Атрибутивні словосполучення і їх різновиди в різних мовах. Типи об'єктних словосполучень. Типи підрядного зв'язку слів. Порядок слів у різних мовах світу, його функції. Особливості актуального членування речення.

ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. *Белецкий А.А.* Принципы этимологических исследований (на материале греческого языка) / Андрей Александрович Белецкий. – К.: Изд-во Киевского гос. ун-та им. Т. Шевченко, 1950. – 267 с.
2. *Бенвенист Э.* Индоевропейское именное словообразование / Эмиль Бенвенист. – М.: Издательство иностранной литературы, 1955. – 260 с.
3. *Кацнельсон С.Д.* Типология языка и речевое мышление / Соломон Давидович Кацнельсон. – Л.: Наука, 1972. – 213 с.
4. *Климов Г.А.* Типология языков активного строя / Георгий Андреевич Климов. – М.: Наука, 1977. – 320 с. (2-е вид.: М.: УРСС, 2009).
5. *Климов Г.А.* Типологические исследования в СССР / Георгий Андреевич Климов. – М.: Наука, 1981. – 111 с.
6. *Кочерган М.П.* Основи зіставного мовознавства: підручник / Михайло Петрович Кочерган. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2006. – 424 с.
7. *Курилович Е.* Очерки по лингвистике: сборник статей / Ежи Курилович. – М.: ИЛ, 1962. – С.48–56.
8. *Мейе А.* Введение в сравнительное изучение индоевропейских языков / Антуан Мейе. – М. – Л.: , 1938. – 510 с.
9. *Мейе А.* Сравнительный метод в историческом языкознании / Антуан Мейе. – М.: Изд-во иностранной литературы, 1954. – 104 с.
10. *Мельников Г.П.* Системная типология языков: принципы, методы, модели / Геннадий Прокопьевич Мельников. – М.: Наука, 2003. – 393 с.
11. *Семереньи О.* Введение в сравнительное языкознание / Освальд Семереньи. – М.: УРСС Эдиториал, 2002. – 399 с.
12. *Семчинський С.В.* Вступ до порівняльно-історичного мовознавства (на матеріалі індоєвропейських мов) / Станіслав Володимирович Семчинський. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2002. – 352 с.
13. *Серебрянников Б.А.* О лингвистических универсалиях / Б.А. Серебрянников // Вопросы языкознания. – 1972. – № 2. – С. 3–16.
14. *Скаличка В.* О современном состоянии типологии / В. Скаличка // Новое в лингвистике. – 1963. – Вып. 3. – С. 19–35.
15. *Солнцев В.М.* Типология и тип языка / В.М. Солнцев // Вопросы языкознания. – 1978. – № 2. – С. 26–41.

Додаткова:

1. *Актуальные вопросы сравнительного языкознания: АН СССР / [Отв. ред. А.В. Десницкая].* – Л.: Наука, 1989. – 237 с.
2. *Андреев Н.Д.* Периодизация истории индоевропейского праязыка / Николай Дмитриевич Андреев // Вопросы языкознания. – 1957. – № 2. – С. 3–18.
3. *Андреев Н.Д.* Раннеиндоевропейский праязык / Николай Дмитриевич Андреев. Л.: Наука–1986. – 328 с.
4. *Аракин В.Д.* Сравнительная типология английского и русского языков / Владимир Дмитриевич Аракин. – М.: Просвещение, 1979. – 216 с.
5. *Аракин В.Д.* Сопоставительная типология скандинавских языков / Владимир Дмитриевич Аракин. – М.: Высшая школа, 1984. – 136 с.
6. *Аракин В.Д.* Тюркские лексические элементы в памятниках русского языка монгольского периода / В.Д. Аракин // Тюркизмы в восточнославянских языках. – М.: Наука, 1974. – С. 112–148.
7. *Ахманова О.С.* Словарь лингвистических терминов / Ольга Сергеевна Ахманова. – М.: Сов. энциклопедия, 1969. – 605 с.

8. *Базелл Ч.* Лингвистическая типология / Ч. Базелл // Принципы типологического анализа языков различного строя. – М.: Наука, 1972. – С. 3–30.
9. *Бархударов Л.С.* Язык и перевод: вопросы общей и частной теории перевода / Леонид Степанович Бархударов. – М.: Международные отношения, 1975. – 240 с.
10. *Басиров Ш.Р.* Типологія дієслів із рефлексивним комплексом в індоєвропейських мовах: монографія / Шаміль Рафаїлович Басиров. – Донецьк: ДонНУ, 2004. – 333 с.
11. *Бирнбаум Х.* Праславянский язык. Достижения и проблемы в его реконструкции / Хенрик Бирнбаум. – М.: Прогресс, 1986. – 512 с.
12. *Білецький А.О.* Сучасне порівняльно-історичне мовознавство / Андрій Олександрович Білецький // Мовознавство. – 1975. – №3. – С. 3–12.
13. *Буранов Дж.* Сопоставительная типология английского и тюркских языков / Джамалдин Буранов. – М.: Высшая школа, 1983. – 268 с.
14. *Вайнрайх У.* Языковые контакты / Уриель Вайнрайх. – К.: Вища школа, 1979. – 264 с.
15. *Варбот Ж.Ж.* Праславянская морфология, словообразование и этимология / Ж.Ж. Варбот, О.Н. Трубаев. – М.: Наука, 1984. – 254 с.
16. *Вахек Й.* Лингвистический словарь Пражской школы / Й. Вахек. – М.: Прогресс, 1964. – 350 с.
17. *Введение в сравнительную типологию английского, русского и украинского языков / Швачко К.К., Терентьев П.В., Швачко С.А., Янукян Т.Г.* – К.: Вища школа, 1977. – 117 с.
18. *Вежбицкая А.* Язык. Культура. Познание / Анна Вежбицкая. — М.: Русские словари, 1996. – 416 с.
19. *Верба Л.Г.* Порівняльна лексикологія англійської та української мов / Лідія Георгіївна Верба. – Вінниця: Нова Книга, 2003. – 160 с.
20. *Виноградов В.А.* Методы типологии / В.А. Виноградов // Общее языкознание. Методы лингвистических исследований. – М.: Наука, 1973. – С. 224–257.
21. *Гак В.Г.* Сопоставительная лексикология (на материале французского и русского языков) / В.Г. Гак. – М.: Международные отношения, 1977. – 264 с.
22. *Гак В.Г.* Очерки по сопоставительному изучению французского и русского языков / В.Г. Гак, Е.Б. Розенблит. – М.: Высшая школа, 1965. – 378 с.
23. *Гамкрелидзе Т.В.* Индоевропейский язык и индоевропейцы. Реконструкция и историко-типологический анализ праязыка и протокультуры // Т.В. Гамкрелидзе, В.В. Иванов. – Тбилиси: Изд-во Тбилисского ун-та, 1984. – Т. 1-2.
24. *Георгиев В.И.* Исследования по сравнительно-историческому языкознанию : родственные отношения индоевропейских языков / Владимир Иванов Георгиев. – М.: Изд-во иностранной литературы, 1958. – 317 с.
25. *Герценберг Л.Г.* Теория индоевропейского корня сегодня / Леонард Георгиевич Герценберг // Вопросы языкознания. – 1973. – №2. – С. 102–110.
26. *Глуценко В.А.* Принципи порівняльно-історичного дослідження в українському і російському мовознавстві (70-ті рр. XIX ст. – 20-ті рр. XX ст.): монографія / Володимир Андрійович Глуценко. – Донецьк, 1998. – 222 с.
27. *Голубовська І.О.* Всесвіт кризь “мовне дзеркало”: універсальне та ідіотетичне / І.О. Голубовська // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 9. Сучасні тенденції розвитку мов. – К.: НПУ, 2007. – Вип. 1. – С. 3–7.
28. *Голубовська І.О.* Перспективи розвитку сучасної зіставної лінгвокультурології / І.О. Голубовська // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 9. Сучасні тенденції розвитку мов. – К.: НПУ, 2009. – Вип. 3. – С. 98–102.
29. *Гринберг Дж.* Квантитативный подход к морфологической типологии языков / Дж. Гринберг // Новое в лингвистике. – М., 1963. – Вып. 3. – С. 60–94.
30. *Гудков Д.Б.* Теория и практика межкультурной коммуникации / Дмитрий Борисович Гудков. – М.: Гнозис, 2003. – 288 с.
31. *Гумбольдт фон В.* Избранные труды по языкознанию / Вильгельм фон Гумбольдт. – М.: Прогресс, 2000. – 400 с.
32. *Дейк ван Т.А.* Язык. Познание. Коммуникация / Тойн А. ван Дейк. – М.: Прогресс, 1989. – 310 с.
33. *Деменчук О.В.* Порівняльна лексикологія англійської та української мов / Олег Володимирович Деменчук. – Рівне: Перспектива, 2005. – 165 с.
34. *Денисова С.П.* Картина світу та суміжні поняття в зіставному дослідженні / С.П. Денисова // Проблеми зіставної семантики. – Вип. 7. – К.: КНЛУ, 2005. – С. 9–14.
35. *Дьяконов И.М.* О прародине индоевропейских диалектов / Игорь Михайлович Дьяконов // Вестник древней истории. – М.: Наука, 1982. – № 3–4. – С. 11–24, 3–30.

36. *Жлуктенко Ю.О.* Синхронно-порівняльна, або конфронтативна, лінгвістика / Ю.О. Жлуктенко // Німецько-українські мовні паралелі: порівняльно-типологічна грамати́ка. – К.: Вища школа, 1977. – С. 5–13.
37. *Жлуктенко Ю.О.* Передмова / Ю.О. Жлуктенко // Нариси з контрастивної лінгвістики. – К.: Наукова думка, 1979. – С. 3–4.
38. *Жлуктенко Ю.О.* Контрастивний аналіз як прийом мовного дослідження / Ю.О. Жлуктенко // Нариси з контрастивної лінгвістики. – К.: Наукова думка, 1979. – С. 5–11.
39. *Жлуктенко Ю.О.* Контрастивна лінгвістика. Проблеми і перспективи / Ю.О. Жлуктенко, В.Н. Бублик // Мовознавство. – 1976. – № 4. – С. 3–15.
40. *Звегинцев В.А.* История языкознания XIX и XX веков в очерках и извлечениях / Владимир Андреевич Звегинцев. – М.: Гос. учеб.-пед. изд-во Министерства Просвещения РСФСР, 1964-1965. – Ч. 1–2.
41. *Зорівчак Р.П.* До методології вивчення фразеологічних одиниць у контрастивних дослідженнях / Р.П. Зорівчак // Нариси з контрастивної лінгвістики. – К.: Наукова думка, 1979. – С. 59–65.
42. *Иванов В.В.* Проблема языков centum и satem / В.В. Иванов // Вопросы языкознания. – 1958. – №4. – С. 12–23.
43. *Иллич-Свитыч В.М.* Опыт сравнения ностратических языков. Сравнительный словарь: в 3-х т. / Владислав Маркович Иллич-Свитыч. – М.: Наука, 1971-1984.
44. *Каліущенко В.Д.* Типологія значень словотвірних афіксів / В.Д. Каліущенко // Проблеми зіставної семантики. – К.: КНЛУ, 2005. – Вип. 7. – С. 305–308.
45. *Кацнельсон С.Д.* К фонологии протоиндоевропейской языковой системы / Соломон Давидович Кацнельсон // Вопросы языкознания. – 1958. – №3. – С. 46–59.
46. *Кибрик А.Е.* Очерки по общим и прикладным вопросам языкознания (универсальное, типовое и специфичное в языке) / Александр Евгеньевич Кибрик. – М.: Изд-во МГУ им. М.В. Ломоносова, 1992. – 336 с.
47. *Климов Г.А.* Вопросы методики сравнительно-генетических исследований / Георгий Андреевич Климов. – Л.: Наука, 1971. – 87 с.
48. *Климов Г.А.* Принципы контенсивной типологии / Георгий Андреевич Климов. – М.: Наука, 1983. – 222 с.
49. *Климов Г.А.* Основы лингвистической компаративистики / Г.А. Климов, Н.З. Гаджиева. – М.: Наука, 1990. – 166 с.
50. *Комиссаров В.Н.* Лингвистика перевода / Вилен Наумович Комиссаров. – М.: Международные отношения, 1980 – 167 с.
51. *Корольова А.В.* Типологія наративних кодів інтимізації в художньому тексті / Алла Валер'янівна Корольова. – К.: КНЛУ, 2002. – 267 с.
52. *Корунець І.В.* Порівняльна типологія англійської та української мов / Ілько Вакулович Корунець. – К.: Либідь, 1995. – 238 с.
53. *Косериу Э.* Контрастивная лингвистика и перевод: их соотношение / Э. Косериу // Новое в зарубежной лингвистике. – Вып. 25: Контрастивная лингвистика. – 1989. – С. 63–81.
54. *Кочерган М.П.* Зіставне мовознавство і проблеми мовних картин світу / М.П. Кочерган // Мовознавство. – 2004. – №5–6. – С. 12–22.
55. *Кочерган М.П.* До питання про одиницю зіставного дослідження / М.П. Кочерган // Проблеми зіставної семантики. – К.: КНЛУ, 2005. – Вип. 7. – С. 302–305.
56. *Кушнерик В.І.* Фоносемантизм: гіпотези і факти : монографія / Володимир Іванович Кушнерик. – Чернівці: Книги - ХХІ, 2008. – 420 с.
57. *Левицький А.Е.* Порівняльно-типологічні особливості етнокультурних маркерів у лексичних системах української й англійської мов / А.Е. Левицький // Мовні і концептуальні картини світу. – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2004. – Вип. 11. – Ч.1. – С. 262–265.
58. *Левицький А.Э.* Сравнительная типология русского и английского языков / А.Э. Левицкий, Л.Л. Славова. – Житомир: Изд-во ЖГУ, 2005. – 204 с.
59. *Лекомцева М.И.* Типология фонологических систем / М.И. Лекомцева // Исследования по структурной типологии. – М., 1963.
60. *Лингвистическая типология и восточные языки: материалы совещания.* – М.: Наука, 1965. – 311 с.
61. *Лингвистическая типология* / [Под ред. В.М. Солнцева, И.Ф. Вардуль]. – М.: Наука, 1985. – 201 с.
62. *Лингвистический энциклопедический словарь* / [гл. ред. Ярцева В.Н.]. – М.: Советская энциклопедия, 1990. – 672 с.
63. *Макаев Э.А.* Проблемы индоевропейской ареальной лингвистики / Энвер Ахмедович Макаев. – М.: Наука, 1964. – 57 с.

64. *Макаев Э.А.* Структура слова в индоевропейских и германских языках / Энвер Ахмедович Макаев. – М.: Наука, 1970. – 285 с.
65. *Макаев Э.А.* Общая теория сравнительного языкознания / Энвер Ахмедович Макаев. – М.: УРСС, 2004. – 217 с.
66. *Маковский М.М.* Теория лексической аттракции / Марк Михайлович Маковский. – М.: Наука, 1971. – 251 с.
67. *Маковский М.М.* Системность и асистемность в языке: опыт исследования антиномий в лексике и семантике / Марк Михайлович Маковский. – М.: Наука, Глав. ред. восточной лит-ры, 1980. – 210 с.
68. *Манакин В.Н.* Сопоставительная лексикология / Владимир Николаевич Манакин. – К.: Знання, 2004. – 327 с.
69. *Мартынов В.В.* Славянская и индоевропейская аккомодация / Виктор Владимирович Мартынов. – Мн.: Наука и техника, 1968. – 182 с.
70. *Марузо Ж.* Словарь лингвистических терминов / Жюль Марузо. – М.: Издательство иностранной литературы, 1960. – 436 с.
71. *Мельничук А.С.* Порядок слов и синтагматическое членение в славянских языках / Александр Савович Мельничук. – К.: Изд-во АН УССР, 1958. – 64 с.
72. *Мельничук А.С.* О генезисе индоевропейского вокализма / Александр Савович Мельничук // Вопросы языкознания. – 1979. – №5. – С. 3–16.
73. *Мельничук О.С.* Глибинні етимологічні зв'язки в лексиці слов'янських мов / О.С. Мельничук, В.Т. Коломієць // Слов'янське мовознавство. Доповіді на XI Міжнародному з'їзді славістів у Братиславі. – К., 1993. – С. 98–112.
74. *Мечковская Н.Б.* Общее языкознание: Структурная и социальная типология языков / Нина Борисовна Мечковская. – Мн.: Амалфея, 2000. – 368 с.
75. *Мізін К.І.* Людина в дзеркалі компаративної фразеології: монографія / Костянтин Іванович Мізін. – К.; Кременчук: ПП Щербатих О.В., 2011. – 448 с.
76. *Милевский Т.* Предпосылки типологического языкознания / Т. Милевский // Исследования по структурной типологии. – М.: Наука, 1963. – С. 11–15.
77. *Мосенкіс Ю.Л.* Теоретичні аспекти поглибленого діахронічного дослідження основної лексики / Юрій Леонідович Мосенкіс. – К.: Віпол: Перше вересня, 1997. – 210 с.
78. *Мосенкіс Ю.Л.* Общеземной праязык: история вопроса и постановка проблемы / Ю.Л. Мосенкіс // Происхождение языка и культуры: древняя история человечества. – 2007. – Т.1. – №1. – С. 5–13.
79. *Нариси з контрастивної лінгвістики: зб. наук. пр.* / [За ред. Ю.О. Жлуктенка]. – К.: Наукова думка, 1979. – 194 с.
80. *Нерознак В.П.* О трёх подходах к изучению языков в рамках синхронного сравнения (типологический — характерологический — контрастный) / Владимир Петрович Нерознак // Сопоставительная лингвистика и обучение неродному языку. – М., 1987. – С. 5–26.
81. *Нерознак В.П.* Праязык: реконструкт или реальность? / В.П. Нерознак // Сравнительно-историческое изучение языков разных семей. Теория лингвистической реконструкции. – М., 1988. – С. 26–43.
82. *Нікітіна Ф.О.* Лінгвістика універсалій / Ф.О. Нікітіна // Проблеми та методи структурної лінгвістики. – К., 1969. – Вип. 2. – С. 25–40.
83. *Нікітіна Ф.О.* Перспективи порівняльно-історичного мовознавства в XXI ст. / Фіонілла Олексіївна Нікітіна // Studia Linguistica. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2009. – С. 237–240.
84. *Образцова О.М.* Лінійна організація висловлення в англійській, російській та українській мовах: монографія / Олена Михайлівна Образцова. – Харків: Бурун-Книга, 2012. – 384 с.
85. *Общее и индоевропейское языкознание: обзор литературы* / [Под ред. В.А. Звегинцева]. – М.: Изд-во иностранной литературы, 1956. – 198 с.
86. *Петлюченко Н.В.* Харизматика: мовна особистість і дискурс: монографія / Наталія Володимирівна Петлюченко. – Одеса: “Астропринт”, 2009. – 464 с.
87. *Пономаренко В.П.* Категорія звертання та засоби її вираження в індоєвропейських мовах – етапи історичного розвитку і сучасність: монографія / Володимир Панасович Пономаренко. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2008. – 368 с.
88. *Порівняльні дослідження з граматики англійської, української, російської мов* / [За ред. Ю.О. Жлуктенка]. – К.: Вища школа, 1981. – 356 с.
89. *Порциг В.* Членение индоевропейской языковой области / Вальтер Порциг. – М.: Прогресс, 1964. – 84 с.
90. *Потье Б.* Типология / Б. Потье // Новое в зарубежной лингвистике. – М., 1989. – Вып. XXV. Контрастивная лингвистика. – С. 187–204.

91. *Пражский лингвистический кружок* / [Под ред. В.А. Звегинцева]. – М.: Прогресс, 1967. – 559 с.
92. *Проблемы сравнительной грамматики индоевропейских языков: научная сессия, тезисы докладов* / [Под ред. С.Б. Бернштейна, Н.С. Чемдановой]. – М.: Изд-во МГУ, 1964. – 87 с.
93. *Проблемы типологии и контрастивного описания языков: сб. ст.* / [Ред. М.Н. Валл]. – Новосибирск: Наука. Сиб. отд-ние, 1984. – 135 с.
94. *Рождественский Ю.В.* Типология слова / Юрий Владимирович Рождественский. – М.: Высшая школа, 1969. – 286 с.
95. *Савченко А.Н.* Сравнительная грамматика индоевропейских языков / Алексей Нилович Савченко. – М.: УРСС, 2003. – 416 с.
96. *Селіванова О.О.* Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2008. – с.
97. *Сопоставительное изучение словообразования славянских языков* / [Под ред. Г.П. Нешименко]. – М.: Наука, 1987. – 271 с.
98. *Сорокін С.В.* Турецька й українська мови в системі координат “вид – час – модальність” / Сергій Володимирович Сорокін. – К.: КНЛУ, 2009. – 341 с.
99. *Соссюр Ф. де.* Труды по языкознанию / Фердинанд де Соссюр. – М.: Прогресс, 1977. – 696 с.
100. *Сравнительно-историческое изучение языков разных семей: задачи и перспективы* / [Под ред. Б.А. Серебренникова, Н.З. Гаджиевой, Э.Р. Тенишева]. – М.: Наука, 1982. – 341 с.
101. *Структурно-типологические исследования в области грамматики славянских языков.* – М.: Наука, 1973. – 260 с.
102. *Ступак І.В.* Структурно-семантичні та функціональні характеристики похідних каузативних дієслів у німецькій та українській мовах: монографія / Інна Валер'янівна Ступак. – Донецьк: ДонНУ, 2011. – 470 с.
103. *Сятковский С.* Основные принципы сопоставительного анализа языков / С. Сятковский // Русский язык за рубежом. – 1976. – № 5. – С. 70–75.
104. *Терехова С.І.* Система орієнтаційних координат у мові і мовленні (на матеріалі української, російської та англійської мов): монографія / Світлана Іванівна Терехова. – К.: КНЛУ, 2007. – 400 с.
105. *Типология и взаимодействие славянских и германских языков.* – Мн.: Наука и техника, 1969. – 212 с.
106. *Тищенко О.В.* Обрядова семантика у слов'янському мовному просторі / Олег Володимирович Тищенко. – К.: КДЛУ, 2000. – 236 с.
107. *Тищенко О.В.* Концептуальна архітектоніка обрядових стереотипів: зіставний аспект / О.В. Тищенко // Проблеми зіставної семантики. – К.: КНЛУ, 2001. – Вип. 5. – С. 15–18.
108. *Толчеева Т.С.* Сигніфікативні артефакти як структури знакової репрезентації етномовної свідомості / Тетяна Станіславівна Толчеева. – К.: Видавничий центр КНЛУ, 2009. – 286 с.
109. *Трубачев О.Н.* Этногенез и культура древнейших славян: лингвистические исследования / Олег Николаевич Трубачев. – М.: Наука, 1991. – 271 с.
110. *Ульман Ст.* Дескриптивная семантика и лингвистическая типология / Ст. Ульман // Новое в лингвистике. – М.: Иностран. лит-ра, 1962. – Вып. 2. – С. 17–44.
111. *Успенский Б.А.* Принципы структурной типологии / Борис Андреевич Успенский. – М.: Изд-во МГУ, 1962. – 62 с.
112. *Успенский Б.А.* Структурная типология языков / Борис Андреевич Успенский. – М.: Наука; Глав. ред. восточной лит-ры, 1965. – 285 с.
113. *Хэмп Э.* Словарь американской лингвистической терминологии / Эрик Хэмп. – М.: Прогресс, 2002. – 536 с.
114. *Шрадер О.* Индоевропейцы / Отто Шрадер. – СПб., 1913. – Т. 1-2.
115. *Языковые универсалии и лингвистическая типология: сб. статей* / [Под ред. И.Ф. Вардуля]. – М.: Наука, 1969. – 342 с.
116. *Ярцева В.Н.* Принципы описания языков мира / В.Н. Ярцева, Б.А. Серебренников. – М.: Наука, 1976. – 343 с.
117. *Ярцева В.Н.* Типология языков и проблема универсалий / В.Н. Ярцева // Вопросы языкознания. – 1976. – № 2. – С. 6–16.
118. *Antilla R.* An introduction to historical and comparative linguistics / Raimo Antilla. – N.Y.-L.: Macmillan, 1972. – 438 p.
119. *Bader F.* Le present du verbe “etre” en l’indo-europeen / F. Bader // BSL. – 1976. – LXXI, 1. – P. 27–111.

120. *Brugmann K.* Kurze vergleichende Grammatik der indogermanischen Sprachen / Karl Brugmann. – Strassburg, 1904. – Bd. 3. – 493 s.
121. *Devoto G.* Origini indoeuropee / Giacomo Devoto. – Florence: Firenze, 1962. – 522 p.
122. *Die Urheimat der Indogermanen*, hrsg. von A.Scherer. – Darmstadt, 1968.
123. *Dybo V.A.* Balto-Slavic Accentology and Winter's Law / V.A. Dybo // *Stadia Lingvarum* 3. – 2002. – P. 295–515.
124. *Friedrich P.* Proto-Indo-European trees: The Arboreal system of a prehistoric people / Paul Friedrich. – Chicago-London: The University of Chicago Press, 1970. – 200 p.
125. *Givon T.* Historical Syntax and Synchronic Morphology: an Archaeologist's Field Trip / T. Givon // *Chicago Linguistic Society*. – Vol. 7. – 1971. – P. 394–415.
126. *Halliday M.* Categories of the Theory of Grammar / M. Halliday // *Word*. – Vol. 17. – 1961. – P. 241–292.
127. *Indo-European and Indo-Europeans* / George Cardona, Henry M. Hoenigswald, Alfred Senn. – Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1970.
128. *Kaliuscenko V.* Die Wortbildung des Verbes im Deutschen und Ukrainischen / V. Kaliuscenko // Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах. – Донецьк: ДонНУ, 2002. – Вип. 6. – С. 40–48.
129. *Katicic R.* A contribution to the general theory of comparative linguistics / Radoslav Katicic. – Hague-Paris: Mouton, 1970. – 160 p.
130. *Kronasser H.* Etymologie der hethitischen Sprache Text: 2 vols. / H. Kronasser. – Wiesbaden: Harrassowitz, 1962-1966. - 2 vols.
131. *Kurylowicz J.* The inflectional categories of Indo-European Text / J. Kurylowicz. – Heidelberg: Carl Winters, 1964. – 246 p.
132. *Lamberterie Ch. de.* Poids et force: reconstruction d'une racine verbale indoeuropéenne Text / Ch. de Lamberterie // *Revue des Etudes Arméniennes*, n.s. 1982. – Vol. 16. – P. 21–55.
133. *Lehmann W.P.* A Gothic Etymological Dictionary Text / W.P. Lehmann. – Leiden: Brill, 1986. – 712 p.
134. *Szemerényi O.* Introduction to Indo-European Linguistics Text / O. Szemerényi. – Oxford: Clarendon Press, 1996. – 352 p.